

Samenwerkingsverband
Exmoorpony

Samenwerkingsverband Exmoorpony
Tegelseweg 3
5951 GK Belfeld
tel: 077-4642999
e-mail: info@faunaconsult.nl
www.exmoorpony.nl

Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony november 2012

Belfeld, 16 november 2012

Beste leden,

In deze nieuwsbrief stellen we weer twee nieuwe leden aan jullie voor. Vervolgens besteden we aandacht aan een uniek project in Tsjechië en aan een nieuw artikel over de afstamming van de Exmoorpony uit de Europese oerpony. Vervolgens is er aandacht voor de onlangs naar Nederland verhuisde bijzondere hengst Apollo, gevolgd door een verslag van Jaap Mekel over een inspectie in het Duitse Sababurg. Daarna beschrijft Priscilla Pines de onlangs door haar georganiseerde redding van 8 Exmoorhengsten van de slachtbank. Tot slot volgt er een uitleg over de verschillende bloedlijnen die er binnen de Exmoor Pony Society worden gevoerd en eindigen we natuurlijk met onze vaste rubriek 'De foto'.

Hans Hovens, voorzitter

Nieuwe leden: Serena Kocken en Leanne van Weert

Hieronder stellen Serena Kocken en Leanne van Weert zichzelf voor als nieuwe leden van het Samenwerkingsverband Exmoorpony.

Serena Kocken:

Op 13 februari 2012 heb ik Charlie opgehaald uit Friesland. Een 3 jarige wilde hengst. Na een wilde rit van 3 uur stond hij uiteindelijk bevend in zijn stalletje, en vroeg ik me af waar ik in godsnaam aan begonnen was. Ik heb uren aan een stuk, dagenlang in zijn stal gezeten met een boek. Ik heb hem voorgelezen zodat hij aan mijn stem kon wennen. Uiteindelijk kon ik hem na 3 weken aaien en aanraken. Na een maand had hij zijn halster dan eindelijk om, en toen ging het ontzettend snel! Nu is hij inmiddels al weer 9 maanden bij mij, en nu bedenk ik me

De hengst Charlie (foto: Serena Kocken)

steeds meer dat het me allemaal waard is geweest om in de vrieskou in zijn stal kinderboeken aan hem voor te lezen. Het is nu alsof hij nooit wild geweest is. Hij is ontzettend eerlijk tegenover mens en dier, en ik zou hem voor geen goud meer inruilen!

Leanne van Weert:

Op 10 februari 2012 besloot ik om ook een Exmoorhengstje mee te nemen naar huis als maatje voor mijn paard. Het is een lieve, maar vooral eerlijke pony en het is onvoorstelbaar hoe hij veranderd is in een jaar tijd. Het is echt mijn maatje geworden. In die tijd is hij ook het maatje van mijn paard geworden en het is grappig hoe ze elkaar dingen leren. Dyani is gek op wilgentakken en voordat Dyani er was wilde mijn paard daar niks van weten. Toen hij Dyani de schors van alle wilgentakken zag af eten werd hij ook wel nieuwsgierig. Nu schorsen ze altijd samen de wilgentakken. Het is een lange weg geweest hiernaar toe, maar het was het absoluut waard en ik zou hem niet meer kwijt willen.

Exmoors in uitgestrekt natuurgebied Boletice te Tjechië (door Henri Kerkdijk)

In Bohemen (Tsjechië) is de European Wildlife Organization (www.eurowildlife.org) bezig met het opzetten van een project in een voormalig militair terrein van ruim 21.000 hectare groot, genaamd Boletice. Daar wordt, naast een fokgroep 'oerrunderen' (uit primitieve runderrassen teruggefokte 'oerrunderen', ook wel Taurossen genaamd: www.taurosproject.com) ook een groep Exmoorpony's uitgezet. Er zal worden begonnen in een gewinnings- en fokgebied van een paar honderd hectare, dat in de loop van 5 jaren verder wordt uitgebouwd. Het mooie is dat het parkmanagement van het nabij gelegen Sumava Nationaal Park hele sterke belangstelling heeft voor het uitzetten van oerrunderen en Exmoorpony's! Omdat het Sumava ongeveer twee keer zo groot is als de totale Veluwe, en omdat het ook nog aan zou sluiten aan Boletice en aan het Bayerische Wald (Duitsland), kunnen we hier van een zeer unieke situatie spreken.

Meer bewijs directe afstamming Exmoor uit Europese oerpony (door Hans Hovens)

Afgelopen juli verscheen in het tijdschrift Zoogdier het artikel: 'De Exmoorpony een oerpony?' Hierin noemden Hans Hovens en Henri Kerkdijk-Otten verschillende nieuwe bewijzen voor de directe afstamming van de Exmoorpony uit de kleinere wilde oerpony van Europa. Zo blijkt uit rotsgravures en grottekeningen uit de Coavallei in Portugal en de Ekainberrigrotten in Noord-Spanje, dat wilde pony's in de periode tussen 12.500 en 8.000 jaar voor Christus geleidelijk hun rechtopstaande manen inruilden voor lange hangende manen. De lange hangende manen die de Exmoor heeft zijn dus geen domesticatiekenmerk, maar waarschijnlijk een aanpassing op het toen vochtiger wordende klimaat (hangende manen leiden regenwater af van hoofd en nek).

Een ander overtuigend bewijs dat in het artikel wordt gegeven is het feit dat van de 17 onderzochte Exmoorpony's er 16 mitochondriaal DNA bleken te hebben dat identiek is aan dat van duizenden jaren oude wilde oerpony's uit Europa en Klein-Azie (het Aziatisch deel van Turkije). Slechts één van de 17 onderzochte Exmoors bleek exotisch DNA te hebben. Dit laat zich vergelijken met de hedendaagse mens, de ijsbeer en het Przewalskipaard; allemaal soorten die in lichte mate zijn gekruist met verwante soorten (respectievelijk Neandertaler, bruine beer en huispaard), maar waarvan de populaties niet wezenlijk zijn veranderd. Ter vergelijking: van de 5 onderzochte Konikpaarden bleken er maar liefst 4 exotisch DNA te hebben (en slechts één Europees DNA).

Hovens en Kerkdijk pleiten op grond van hun bevindingen voor een nieuwe wetenschappelijke naam voor de Exmoorpony: *Equus ferus* (wild paard), om deze te

onderscheiden van het huispaard (*Equus caballus*). Het artikel is in zijn geheel te lezen via deze link: http://www.exmoorpony.nl/pdf/Zoogdier_23_2_EXMOOR.pdf

Apollo: een bijzondere hengst in Nederland (door Jaap Mekel)

In de vorige nieuwsbrief stond een stukje over de hengst Anchor Brandy, die door Hans Engels aan Faunaconsult is uitgeleend. Een andere hengst van Hans Engels is Apollo. Degenen die vorig jaar naar Sababurg meegingen, hebben hem al eens kunnen bewonderen, om zijn sterke benen en goede robuuste lichaamsbouw. Apollo is een door het Britse stamboek goedgekeurde hengst, die in 1990 is gefokt door dhr. en mw. Baker op de Manor farm in Engeland. Hij vertegenwoordigt een andere zeldzame bloedlijn dan Anchor Brandy. Apollo is inmiddels 22 jaar oud en heeft daardoor grijze haren op zijn hoofd en benen. In Nederland heb ik niet eerder een hengst met grijze haren gezien. Ondanks zijn gevorderde leeftijd, heeft hij geen mannelijke nakomelingen die als dekhengst worden ingezet. Omdat daarmee een bijzondere bloedlijn dreigt uit te sterven, heeft Hans Engels hem aan ons uitgeleend. Apollo is daarmee de eerste door de Exmoor Pony Society gekeurde hengst, die binnen het Samenwerkingsverband Exmoorpony wordt ingezet. Apollo loopt voorlopig met één merrie, maar we willen zijn 'harem' uitbreiden. Als er eigenaren zijn die een merrie te koop hebben, dan houden we ons aanbevolen.

Hengstenkeuring en veuleninspectie in Duitsland (door Jaap Mekel)

In de vorige nieuwsbrief (april 2012) hebben we al aangekondigd dat we zoveel mogelijk leden willen opleiden

Apollo in de vangkraal (foto: Jaap Mekel)

Apollo heeft grijze sokken, van ouderdom! (foto: Jaap Mekel)

tot inspecteur. Een goede manier om dit te leren is door het bijwonen van een veuleninspectie of hengsten-keuring. We vroegen daarom aan de Duitse Verein Exmoor Pony of onze leden bij de eerstvolgende veuleninspecties of hengstkeuringen aanwezig zouden mogen zijn. Hun reactie was direct dat we overal welkom waren. Van 15 tot 20 oktober was het zo ver en kwam de Britse keurmeester David Brewer naar Duitsland om 11 veulens en 3 oudere merries te inspecteren en 4 hengsten te keuren. De merries waren dieren die tijdens de eerste veuleninspectie niet waren goedgekeurd, maar waarvan men hoopte dat ze nu wel zouden worden goedgekeurd, omdat ze bijvoorbeeld groter of forser zijn geworden. De hengsten werden gekeurd om als dekhengst te worden ingeschreven in het stamboek van de Exmoor Pony Society. Om te worden ingeschreven in het stamboek van de Exmoor Pony Society moet de betreffende pony de inspectie met goed gevolg doorlopen (dit gebeurt meestal als veulen en heet daarom ook wel veuleninspectie), moeten beide ouders in het stamboek zijn opgenomen, en dient de vader bovendien de hengstenkeuring te hebben doorstaan (dus erkend zijn als dekhengst).

Een aantal van onze leden wilde graag op een van de dagen meelopen. Helaas konden de meesten uiteindelijk niet, wegens geboekte vakanties, werk of pech. Uiteindelijk heb ik zelf als enigste een dag bij de veuleninspectie in Tierpark Sababurg meegelopen. Ik kon dit tevens combineren met het ophalen van de hengst Apollo (zie vorige stukje). Er zouden die dag 6 veulens in Tierpark Sababurg worden geïnspecteerd.

Op 16-10 om 18.00 vertrok ik en om 23.30 stond ik op de parkeerplaats van Sababurg waar de bosuilen mij luidruchtig welterusten wensten. De volgende ochtend stond ik bijtijds op omdat ik het Urwald Sababurg wilde bekijken voordat het Tierpark openging. Urwald Hasbrugh kennende, viel Urwald Sababurg wat tegen: opener en minder dood hout. Al met al toch erg mooi en met, door het naast gelegen Tierpark, veel raven.

Van 9.00 tot 12.30 wandelde ik in het Tierpark. Door de erg ruime opzet en doordat ik niet de efficiëntste route had gekozen, heb ik niet alle diersoorten kunnen bezoeken. Tierpark Sababurg is veel ruimer opgezet dan Nederlandse dierentuinen. De te inspecteren veulens stonden elk met hun moeders in een stal. Direct voor de inspectie werden merrie en veulen gescheiden voor een nadere beoordeling. Ik schrijf nadere beoordeling omdat David Brewer de dieren al bij eerste aanblik beoordeelde. Zo had hij één veulen direct al afgekeurd omdat ze te rank was en te smal, niet robuust genoeg. De wolven van het park en de raven zouden daar de volgende dag geen punt van maken.

De dieren werden beoordeeld op uitsluitingsfouten als wit, ook op de voetzolen, maar ook algemene proporties, grofheid van kop en beenwerk etc. Bij goedbevinden werden de dieren voorzien van een ruitvormig brandmerk en een nummer. De goed bevonden dieren waarvan de ouders in het Engelse stamboek stonden, werden links gebrandmerkt, de dieren waarvan 1 of meer voorouders niet waren geïnspecteerd of gekeurd (maar waarvan de afstamming dus wel bekend is), werden rechts gebrandmerkt (deze situatie is ontstaan, doordat er gedurende enkele jaren geen inspecteurs vanuit Engeland naar Duitsland zijn afgereisd). Na deze handelingen werden veulen en moeder gelijkelijk losgelaten opdat ze zich bij de rest van de kudde konden voegen in het terrein. De totale kudde in Tierpark Sababurg bestaat uit 16 Exmoorpony's. Deze dieren hebben de centrale weide tot hun beschikking. Dit is een glooiende weide van 13 ha met boomgroepen en solitaire, eeuwenoude, eiken. Dit terrein delen ze met een stuk of 25 herten en 17 wisenten.

Er is toch een opmerkelijk verschil in hoe wij onze Exmoors presenteren, als veredelde grasmaaimachines, met hoe dat in Duitsland gaat. Dit jaar ben ik in twee dierentuinen geweest om Exmoors op te halen. Daar wordt de Exmoor al erg lang erkend als oerpaard en ook als zodanig met trots gepresenteerd. Het lijkt mij belangrijk dat we ons dat nu realiseren en samenwerken voor het behoud van een sterk ras. Dit kan door goede beoordeling en selectie en zo min mogelijk inteelt.

De reddingsactie van 8 Exmoorhengsten (door Priscilla Pines)

Binnen ons Samenwerkingsverband worden de meeste Exmoorpony's gehouden in natuurgebieden, waar zij voor het begrazingsbeheer zorgen. Meestal wordt daarbij uitgegaan van een haremgroep (een hengst met enkele merries), ook in het wild is dit de meest voorkomende stabiele groepsamenstelling. Doordat er op deze manier jaarlijks veulens worden geboren, is niet altijd te voorkomen dat er soms Exmoorpony's (met name hengsten) moeten worden afgevoerd voor de slacht. Omdat fokken de enige manier is om de bedreigde Exmoorpony voor de toekomst te behouden, is slacht niet altijd te voorkomen. Gelukkig is dit een verhaal waarin dit, op initiatief van ons lid Priscilla Pines, kon worden voorkomen. Hier volgt haar relaas:

Woensdag 8 februari 2012 ging ik mijn Exmoorponyhengst ophalen, die ik aankocht bij It Fryske Gea, omdat ik graag een eigen Exmoorfokkerij wil beginnen. Jaap Mekel hielp mij daar bij het selecteren van een goede hengst. Toen ik daar aankwam stonden ze met z'n

De hengsten in de vangkraal (foto: Priscilla Pines)

negenen in een vangkraal. 'Wat gaat er met die andere 8 hengsten gebeuren?' vroeg ik. Ja, die

gingen naar de slacht. Dat kon ik natuurlijk niet laten gebeuren. Dus heb ik samen met een aantal meiden van paardenforum Bokt een actie opgezet! Het heeft heel wat werk en geregeld gekost, maar het is dan toch gelukt om ze allemaal een huisje te geven (eentje gaat er zelfs naar Denemarken). En dat geeft wel een kick! En als je kijkt hoe ze het nu, 8 maanden later, doen, de meeste zijn al echte makke pony's! De één ging het wat sneller af dan de ander, maar ze komen er allemaal wel. Ook heb ik een facebookpagina aangemaakt waarop je ze kan volgen en ook de ontwikkelingen rondom de Exmoor in het algemeen. Dus word lid: <http://www.facebook.com/ExmoorPonys>

Hier een paar eigenaren over hun Exmoorhengst:

‘Eén van de geredde mannen is Mascotte, de echte deugniet van de groep. Mascotte was erg bang toen hij voor het eerst in mensenhanden was en toonde veel verzet. Hij bleef lang in deze status van verzet en je had er je handen vol aan. Met rust, liefde en aandacht is het nu een heerlijke pony, die graag mee gaat wandelen. Hij is heel rustig geworden en een echte lieve knuffel, dat is toch veel beter dan belanden bij de slacht?’

‘Dyani.. kind of project X. Een wilde en bange hengst die er lang over heeft moeten doen om vertrouwen te krijgen in mensen. Eenmaal omgeslagen is hij veranderd in een heerlijke, geduldige en mooie pony. Nog steeds zo zijn eigen angsten, mensen blijven eng in een grote ruimte, maar hij heeft mij veranderd en ik hoop dat hij voor nog een lange tijd mijn grote vriend mag zijn.’

‘Charlie is een echte engel. Eigenlijk van het begin af aan is Charlie een wondertje geweest. Hij kwam als wilde, onwetende pony, maar hij heeft nooit een vlieg kwaad gedaan. Ik zou hem voor geen goud meer kwijt willen, al dacht ik daar in het begin wel eens anders over na uren in zijn stal te hebben gezeten met een voorleesboek. Het is een kleine pony maar met een ontzettend groot hart. Mijn soulmate kan ik wel zeggen. We zijn een echt team geworden en het is het uiteindelijk allemaal waard geweest. Ik kan oprecht zeggen dat dit de eerlijkste pony is, die ik ooit meegemaakt heb.’

‘Elijah, of ook wel Eli, is een gevalletje apart. Hij heeft een langzame start gehad en is ontzettend eigenwijs en eenkennig, in het begin liet hij graag zien hoe lenig hij was met zijn achterbenen, en heeft hij bij menig mens een blauwe plek achter gelaten. Het is een echte clown met gevoel voor humor. Maar hij heeft ook absoluut een hartje van goud, en ook met hem gaat het helemaal goed komen. Als hij eenmaal vertrouwen in je heeft, zal hij voor je door het vuur gaan. Na een beetje moeite heb je er een echte vriend voor het leven aan.’

Leden van het samenwerkingsverband die Exmoors willen/moeten afvoeren voor de slacht worden verzocht eerst contact op te nemen met mij (email: priscilla85nl@hotmail.com). Ik zal dan nagaan of er via mijn netwerk opties zijn om ze op te vangen.

Bloedlijnen (door Hans Engels)

Als we een Exmoorpony aanschaffen is het uiterlijk meestal het eerste waar we naar kijken. Toch is het minstens net zo belangrijk te letten op de bloedlijnen. Door de merries en hengst uit verschillende bloedlijnen te kiezen, wordt inteelt voorkomen en door voor zeldzame bloedlijnen te kiezen, bestrijden we het verlies aan genetische eigenschappen (we gaan dus genetische erosie tegen). Nu er steeds vaker Exmoorpony's uit Engeland en Duitsland worden gehaald, is het van belang dat we enig inzicht hebben in de bloedlijnen binnen de Exmoor Pony Society.

De eerste geregistreerde fok van Exmoorpony's vond plaats in 1818. Het gebied Exmoor werd toen door de staat verkocht, en een aantal 'wardens' startte hun eigen kuddes. Deze werden samengesteld uit op Exmoor gevangen vrijlopende Exmoorpony's. Gelukkig startte men met een groot aantal dieren; Zo had Sir Thomas Acland alleen al meer dan 500 Exmoorpony's in zijn kudde. Na de tweede wereldoorlog bleken er plotseling nog maar zo'n 50 Exmoorpony's over te zijn, de rest was opgegeten of gestorven. Van die 50 dieren werd met maar 39 dieren gefokt: 30 merries en 9 hengsten. Deze 39 Exmoors zijn de stamvaders en -moeders van de 30 merrielijnen en 9 hengstenlijnen, zoals die tot op vandaag worden bijgehouden. Daarbij bepaalt de afstamming via de vaderlijke lijn de hengstenlijn en de afstamming via de moederlijke lijn de merrielijn. Tabel 1 geeft de aantallen merries per merrielijn. Tabel 2 geeft het aantal nog levende gekeurde hengsten en geïnspecteerde merries per hengstenlijn.

Tabel 1 (aantal levende merries per merrielijn)

merrielijn	aantal geïnspecteerde merries (stand 2005)
0A41	117
0A49	7
0A50	94
0A51	113
0A52	144
0A54	22
A2	83
A3	174
A5	117
1/11	14
1/20	165
1/28	16
1/30	15
1/31	17
1/35	89
2/30	2
12/2	76
12/11	110
23/1	19
23/4	4
23/8	39
23/10	69
27/1	45
32/2	7
44/2	10
48/3	20
48/29	2
54/7	23
76/3	4
076/1	9

Uit de tabellen valt op te maken dat sommige hengstenlijnen zeer zeldzaam zijn (en daardoor dreigen uit te sterven), terwijl andere rijk zijn vertegenwoordigd. Zo zijn er 35 gekeurde hengsten van de 2B-lijn (waaronder de in Sababurg lopende Ernie, waarvan een foto is afgebeeld in de nieuwsbrief van november 2011). Van de 2C-lijn zijn er wereldwijd nog slechts 3 dekhengsten in leven, waarvan de in deze nieuwsbrief besproken Apollo er één is. Van de 2D-lijn is er nog slechts één gekeurde hengst in leven (die loopt in Duitsland en heet Rysgate Killian). Voor de merrielijnen geldt hetzelfde, ook hiervan is te zien dat er sommige rijk zijn vertegenwoordigd, terwijl er andere zeldzaam zijn.

Tabel 2 (aantal levende hengsten en merries per hengstenlijn)

hengstenlijn	aantal gekeurde hengsten (stand 2012)	aantal geïnspecteerde merries (stand 2005)
1A	16	184
1B	18	135
2A	10	202
2B	35	498
2C	3	82
2D	1	15
3A	7	104
3B	21	113
3C	14	303

De foto

Bijvoederen van Exmoorpony's bij sneeuw (foto: Joeke Paulusma)

De bovenstaande foto is in april gemaakt door Joke Paulusma (meewerkend voorman, It Fryske Gea, District Noard). Het is een foto van een paar jaar geleden, toen er in de winter nog werd bijgevoerd, alléén maar als er sneeuw lag. Er werd hooi gevoerd, dat van eigen schraal hooiland gewonnen was. Het bijvoeren werd gedaan, om het publiek kenbaar te maken, dat er goed voor de pony's werd gezorgd. Sinds twee jaar doet It Fryske Gea dit niet meer en nu komen de pony's in een veel betere conditie (niet te dik) uit de winter. Op de foto zijn de pony's veel te vet, wat later in het jaar weer problemen kan geven, door onder andere hoofbevangenheid. Bij droge strenge vorst, wordt er nog steeds voor voldoende drinkwater gezorgd, omdat de pony's anders op zoek gaan naar water en ze daardoor kunnen uitbreken.